

MAGASINET OM KLASSISK MUSIK OCH OPERA #117 JUNI 2023

ORFVS

A black and white portrait of Arvo Pärt, a middle-aged man with grey hair and a beard, looking slightly to the right. He is wearing a dark, high-collared garment.

Lofoten Chamber
Music Festival

Minimalistlegenden

ARVO PÄRT

Esa-Pekka Salonen

OM ÖSTERSJÖFESTIVALEN OCH FRAMTIDEN

Körverk i fokus

KUNG LILJEKONVALJE

*Det svenska
konstmusikundret*

SANNING ELLER MYT?

**MUSIKKRYSS
OPERAHUS**

Reinefjorden är bara en
av många hisnande
vyer på Lofoten. Med
nattåg från Stockholm
tar det ca ett dygn
att ta sig hit.

PANORAMA FÖR SUCCÉ

Storslagna vyer och kammarmusik. Lofoten har både och, tack vare musikfestivalen som satt ögruppen på den konstmusikaliska kartan. Hanna Höglund packade väskan för en tredagars bilfärd till den nordnorska utposten.

TEXT HANNA HÖGLUND

VI BEHÖVER ALDRIG värma upp publiken här. Det är som att de redan är i ett speciellt "modus" när de kommer hit. Naturen gör dem emotionellt mottagliga, säger Knut Kirkesæther, vd för Lofoten International Chamber Music Festival.

Varje besökare som gått ut för att lufta sig i pausen på den här festivalen vet vad han pratar om. Porten öppnas – ofta hålls konserterna i någon av Lofotens alla träkyrkor – och vips har man transporterats från den kärva kammarklangvärlden hos György Kurtág,

till det makalösa, nordnorska bergslandskapet. Det är lätt att bli naturlyrisk på Lofoten: de spetsiga fjälltopparna med sina tussiga dimmoln, de inbjudande turkosa – och iskalla – fjordstränderna. Sommarblomst och midnattssol. Alperna kan slänga sig i väggen.

När det inte spöregnar förstås. Det gör det också, ganska ofta, hela dagar då bergen försvinner i dimman. Men då är det ändå dags för nästa konsert med en, eller flera, internationella toppartister på varsin blankpolerad Steinwayflygel. Så det gör inte så mycket.

Vi är två som turats om att köra vår hyfsat miljö- >

Knut Kirkesæther har drivit Lofotens kammarmusikfestival i snart 20 år.

vänliga, fossilfria bil drygt 200 mil från södra Sverige upp till Lofoten för att besöka festivalen. Dels för att se om det går. Dels för att slippa flyga. Och jag kan konstatera att det långsamma resandet har sin charm. På lite drygt tre dagar är vi framme och då har vi fått uppleva hur dialekterna på svenska sidan har ändrats för varje fikastopp vi gör, vi har passerat polcirkeln och skådat ut över de blånande höjderna runt Torne träsk i strålande solsken. Vi har fått stanna för ett antal renar som betraktar oss med stort ointresse innan de lämnar körbanan. Kört genom vackra dalgångar, över broar och i tunnlar och till slut kommit fram

Vågan kirke utanför Svolvær är en av festivalens spelplatser.

till randen av Atlanten. Det är ett knasigt företag men också i linje med det närmast omöjliga i att lyckas hålla i gång en internationell musikfestival av rang i en av Nordeuropas yttersta utkanter.

Berättelsen om hur Lofoten kan stoltsera med tio Steinways när det för femton år sedan inte fanns en enda på hela ögruppen, är en om samarbetsvilja, entreprenörskap,

Och lite list. Egenskaper som kan sägas känneteckna hela festivalen.

På 1990-talet var Knut Kirkesæther mannen som gjorde det omöjliga möjligt när han som vd för den då nybildade Svenska Kammarorkestern lade grunden för ensemblens imponerande internationella karriär. I Örebro pratar musikerna fortfarande om "den galne norrmannen" med något varmt i blicken. Det var han som hade fått dem att se sin potential och efter det var det ingen återvändo.

Trettio år senare i matsalen på Lofotens festivalcentrum i det lilla hipster-fiskeläget Henningsvaer alldeles på randen till öppna Atlanten träffar jag denne man som i ständig rörelse och i lila kostym slänger i sig en försenad lunch (ja, köket serverar valkött) och håller flera konversationer i gång samtidigt. Det är också han som sköter alla programpresentationerna själv.

– Det är min flickvän som valt ut kostymen för själv är jag lite färgblind, säger han. Hon sa: "Har du den här på dig så syns du".

HUR VAR DET DÅ med äventyret med Lofotens Steinwayflyglar?

Knut Kirkesæther berättar att för festivalens

Paul Lewis spelar Beethovens Appassionata i Svolværs kyrka.

»När en Lofotenförsamling hade en Steinway i sin kyrka, då visade det sig att de andra församlingarna ville ha det också.«

överlevnad blev det till slut nödvändigt med egna instrument. Dels är de sedan 2014 en renodlad pianofestival vartannat år. Dels hade han de första åren själv transporterat pianon med lastbil och färja över fjordar och över och under fjäll från grannfylket Troms, en resa som tog sexton timmar enkel väg.

– Det här var innan den nya vägen byggdes.

Dessutom, berättar han lite extra nöjt, var det olagligt eftersom det visade sig att han efter yrkesåren i Sverige inte hade rätt norskt tillstånd för att köra lastbil.

Så Knut Kirkesæther uppvaktade jubileumsfirande och spenderglada banker om att ge bidrag till först ett och sedan flera pianon. Han berättar om generösa skeppsredare – detta är ju trots allt Norge – och privatpersoner som hjälpte till på sitt håll, och om hur lite simpelt avund fick ännu fler aktörer att skaka fram ännu mer pengar. För när en Lofotenförsamling hade en Steinway i sin kyrka, då visade det sig att de andra församlingarna ville ha det också. Och så blev det till slut tio flyglar. Det omöjliga var inte längre en omöjlighet alls.

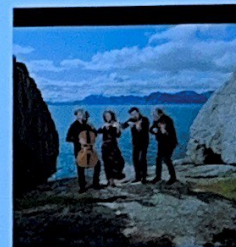
FÖR FESTIVALEN SOM fick en succéstart år 2004 då 2000 personer besökte totalt åtta konserter, är den nya utmaningen nu att få publiken att komma tillbaka efter pandemin.

Jag har undrat lite över de halvfulla konsertsalarna på festivalen. Musikerna är i toppform och konsertprogrammen lockande – även om jag personligen undrar varför de gör så få, om ens några, uruppföranden och de enda verken av kvinnliga komponister under hela festivalveckan är två kortare stycken av Clara Schumann och Lili Boulanger.

En kväll på Meieriets kultursenter i lilla Leknes hör vi å andra sidan pianisten Paul Lewis i Beethovens fjärde pianokonsert i ovanlig kammarsättning. Det är en sådan där konsert som gör hela resan värd, där man trycks bakåt i stolen av det inspirerade musikanteriet och Lewis spelar utantill med högerhandsdrillar spröda som glasklockor.

– Jag vill inte stå i vägen för musiken, säger han när vi träffas dagen efter. Jag vill låta den få vara som den är.

Men besökarna verkar utebli.

LOFOTEN INTERNATIONAL CHAMBER MUSIC FESTIVAL

... startades år 2004 av Knut Kirkesæther med violinisten Arvid Engegård som konstnärlig ledare. Båda har rötter i Nordnorge och på Lofoten, Engegård är född i Bodö och Kirkesæther jobbade som organist i Flakstad på 1980-talet.

... byter vartannat år inriktning och namn till Lofoten Piano Festival. Då samlas pianister från olika länder – sommaren 2022 ledda av ungraren Dénes Várjon – för att spela på några av Lofotens tio Steinwayflyglar. Fokus ligger på klassisk pianorepertoar. Pianisterna får också sällskap av stråkar, -blås- och sångarkollegor.

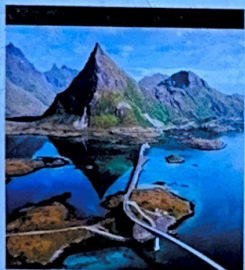
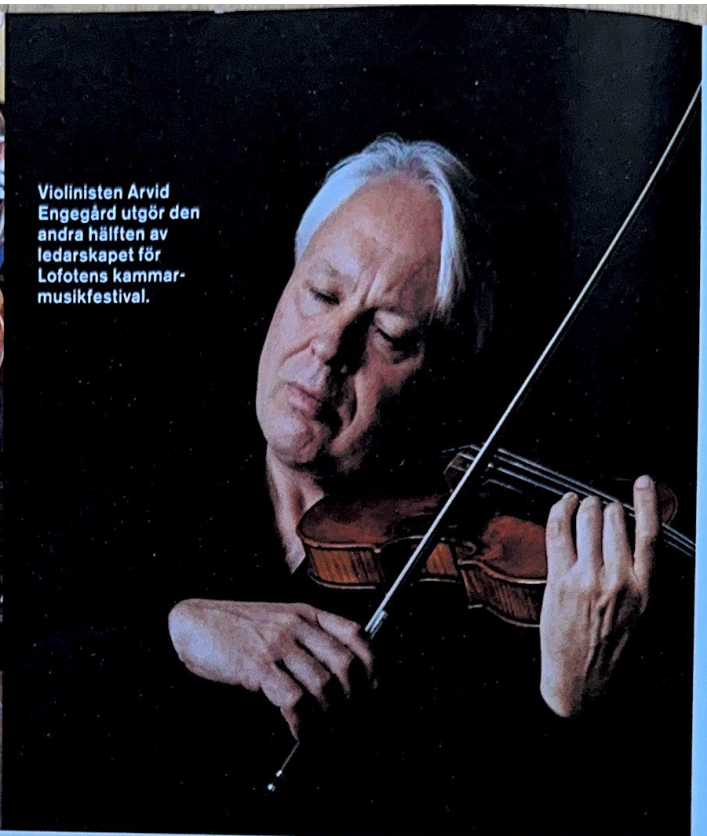
... har genom åren gästats av artister som Leif Ove Andsnes, Nash Ensemble, Doric String Quartet, Pekka Kuusisto och Vikingur Olafsson.

... har sommaren 2023 bland annat artisterna Quatuor Èbène, barytonen Roderick Williams, pianisterna Christian Ihle Hadland och Polina Leschenko och Trio con brio Copenhagen.

Tyske barytonen Johannes Held är en flitig gäst på festivalen. Här tillsammans med Engegårdkvartetten.

Violinisten Arvid Engegård utgör den andra hälften av ledarskapet för Lofotens kammar-musikfestival.

TA SIG HIT

Snabbaste vägen: Flyg till Oslo-Bode-Svolvær. Bäst är sedan att hyra en bil för att kunna ta sig runt på själva Lofoten. **Miljövänligare alternativet:** Vys nattåg från Stockholm till Narvik via Kiruna (tar cirka 19 timmar). Från Narvik tar man sig sedan ut till Lofoten med buss eller bil. Denna etapp tar cirka fyra-fem timmar beroende på färdsätt och slutord.

Sugen på att köra bil hela vägen? Räkna då med en körtid på cirka tre-fyra dygn enkel väg, inklusive övernattningar om du startar din resa i södra Sverige.

Knut Kirkesaether instämmer:

– Det är väldigt mycket mindre publik i år, men vi är definitivt inte den enda norska festivalen som inte går för utsålda hus. De här senaste åren har gjort något med folks vana att gå ut.

HAN KONSTATERAR att kriget i Ukraina knappast heller hjälper biljettförsäljningen. Eller SAS-strejken som slagit till precis när festivalen ska börja och gör att den sista pianisten är på plats blott en kvart före startskottet för invigningskonserten i Svolværs kulturhus.

Lofotenfestivalen är i mångt och mycket beroende av flygtransporter. Något som inte är så bra för deras klimatavtryck men också förvånar, eftersom Lofoten – i alla fall för svenskar som kan ta sig hit via nattåg, buss eller i vårt fall bil – har fått ett rykte om sig att vara ett miljömässigt bättre resmål. Exotiskt och samtidigt geografiskt näbart.

Knut Kirkesaether hymlar inte med att festivalens miljötänkande har låg prioritet. Folk måste kunna ta sig hit på rimlig tid och väl på plats är tanken att konserterna ska spridas ut över hela Lofoten, så då krävs bilskjuts.

– Vi öppnar till exempel på en måndag eftersom man inte kan flyga till Lofoten på en lördag. Men nästa år flyttar vi festivalcentret till Svolvær. Då sparar vi i alla fall in lite på bilkörning.

Han säger att festivalen klarar sig trots publik-tapp och underskott. Men om det fortsätter så här framöver så måste de göra något: ”de-eskalera”, som han säger.

Då är det nog många besökare och artister som blir besvikna. För miljöfrågan till trots är det en speciell stämning på festivalen, både framför och bakom scenen. Musikerna är glada över att vara här. Backstage diskuterar pianisterna Shai Wosner och Paul Lewis dubbel- och trippeldrillar i olika Beethovenutgåvor. Vid ett frukostmingel hör jag den annars så ständigt leende, tyskfödde barytonen och liedsångaren Johannes Held – återkommande gäst på festivalen – yttra orden ”I don’t want to go home!”. På avslutningskonserten rör han publiken till tårar med den nordnorska nationalsången. Och att få höra Lewis spela Sibelius *Sex bagateller* i Svolværs kulturhus med sin gigantiska glasvägg ut mot Vestfjorden medan Hurtigruten lägger ut från kajen – det händer ju ingen annanstans. Och så blir det ju aldrig riktigt mörkt. Timmarna liksom glider i väg och dygnsrytmen upplöses. Är klockan sju på kvällen? Nej, det var visst tjugo minuter i midnatt. Vem bryr sig? Runt Rörvikstranda tornar bergstopparna upp sig, sanden är vit och vattnet karibiskt azurblått och en dag tar jag både ett, två och tre dopp i tolvgradiga, salta vågor.

Sedan kommer regnet, bergen gömmer sig i molnen igen men det gjorde ju inget för det är ändå dags för konsert. Kanske klippfisk bland bergsklättrarna på hamnkrogn Klatrekaféen till middag och sedan ska Paul Lewis ge sig i kast med Beethovens *Appassionata* i Svolværs kyrka.

– *The sheer power of it*, säger han och det är lite svårt att veta om han pratar om naturen här uppe eller musiken.